

Hindre utvinning. For en oljenasjon er det fristende å diskutere utvinning og klimapolitikk som to urelaterte saker. Men den beste klimapolitikken kan være å kjøpe oljesand - og sørge for at ingen utvinner oljen.

Oljesand som klimapolitikk

Ukeslutt

Bård Harstad
professor,
Økonomisk
institutt,
Universitetet
i Oslo

Mange gledes av oljefunn den ene dagen og bekymres av klimaendringer den neste. Vi har tradisjon for å holde de to debatene adskilt. Men, uansett hva en mener er viktigst; diett og medisinerings sees nok best i sammenheng.

Tilbud og etterspørsel

Globalt er sammenhengen enkel: Tilbud er lik etterspørsel. Skal en redusere utslipp, må utvinning ned med nøyaktig samme mengde. Faktisk må en god del av de kjente forekomster av fossile brensler bli liggende for all tid dersom en skal ha håp om å nå klimamålene til FN.

Tilbudet ville automatisk gått ned med regulert etterspørsel dersom vår økonomi var lukket eller alle land deltok i en klimakoalisjon. Men uten globalt samarbeid står problemene i kø. Hvis vi reduserer vårt konsum av energi, vil prisen på verdensmarkedet synke og andre land vil øke sitt konsum. Kanskje vil næringer flytte til land uten en ambisiøs klimapolitikk. Denne «karbonlekkasjen» kan være på 10-30 prosent, alvorlig nok i seg selv, men i tillegg brukes tallene som argumentasjon for passivitet.

Karbonlekkasjer

Dersom en isteden reduserer utvinningen av fossilt brensel, vil prisen øke og andre land utvinne mer; det er karbonlekkasje også på tilbudssiden. Den beste nasjonale klimapolitikken regulerer både etterspørsel og utvinning istedenfor å ignorere den ene siden av markedet. Hvis norsk gass er renere enn asiatiske kull kan en regne ut hvorvidt globale utslipp kan synke når mer gass erstatter kull, og i så fall kan det være riktig å subsidiere norsk utvinning som en del av klimapolitikken. Men heller ikke en kombinert tilbuds- og etterspørselssidepolitikk vil være særlig effektiv fordi det gjenstår karbonlekkasje på begge sider av markedet.

Profitt

En langt mer effektiv klimapolitikk er å fokusere på utvinningen fra andre land. Felt med fossile brensler varierer både når det gjelder utslipp og utvinningskostnader. Olje fra Midtøsten er billig å utvinne og gir stor profitt, mens såkalte «marginale» felter er de minst attraktive av dem som faktisk utvinnes. For disse er profitten lav og retten til utvinning kan kjøpes billig. En effektiv klimapolitikk er å kjøpe disse utvinningsrettighetene og la være å utvinne feltet. Oljesandfeltene i Canada kan være eksempel på slike marginale felt. Arktiske oljefelter viste seg å være et annet eksempel når oljeselskapet Total denne uken trakk seg fra slik utvinning på grunn av miljørisikoen og argumenterte for at andre burde gjøre det samme.

Hvorfor er en slik ekspansiv tilbudssidepolitikk så effektiv? Én årsak er alt nevnt: Profitten av marginale felter er lav og feltene kan derfor kjøpes og konserveres relativt billig.

En annen grunn er mer interessant: Når slike marginale felter er kjøpt fra et land som ikke selv deltar i et klimasamarbeid, vil tilbudet av fossilt brensel fra dette landet bli mer låst og påvirkes i mindre grad av om verdensmarkedets pris økes. Karbonlekkasjen på tilbudssiden vil dermed reduseres, og Norge kan bekymre seg mindre for at andre land vil utvinne mer dersom Norge utvinner mindre.

Fokusere på tilbud

Resonnementet betyr at den mest effektive klimapolitikken er å fokusere bare på tilbud, inkludert tilbudet fra land som ikke deltar i et klimasamarbeid (som Canada). En trenger ikke å regulere etterspørselen i tillegg, så konsumenter og bedrifter vil kunne kjøpe energi til den samme pris uansett om en bor i et land med eller uten ambisiøs klimapolitikk. Denne prisen er relativt høy, noe som i sin tur betyr at en i alle land vil ha de samme gode og riktige incentiver til både å installere og utvikle teknologi som reduserer utslipp så vel som energibehovet.

Vil en slik ekspansiv tilbudssidepolitikk være politisk mulig? Ja, markedet for utvinningsrettigheter er alt veletablert og multinasjonale selskaper, så vel som visse asiatiske land, er aktive kjøpere. Dersom selger øn-

Kjøp av oljesand kan også være klimapolitikk, skriver Bård Harstad. Han ble av Morgenbladet nylig kåret til en av Norges ti beste forskere under 40 år. FOTO: GORM KALLESTAD/NTB SCANPIX

sker ringvirkninger i form av selssetting, må en kanskje betale mer enn oljeselskaper, men en kan også slippe billigere unna dersom selger, for eksempel Canada, er lettet over å slippe de lokale miljøkostnadene ved utvinning. Frykter en nasjonalisering

i etterkant, vil det være tryggere å leie utvinningsrettigheter istedenfor å kjøpe.

Faktisk har vi alt sett utviklingen av en lignende politikk. Tømmer fra tropisk regnskog boikottes ikke lenger, fordi dette jo bare gjør tømmeret billigere for andre kjøpere. Isteden er det mer effektivt å betale direkte for redusert avskoging, slik intensjonen er med såkalte REDD-avtaler. Resonnementet over gir gode grunner både til å fortsette med slike avtaler så vel som å benytte en lignende strategi for utvinningsrettigheter.

Resonnementet er forresten utbrodert i min artikkel Buy

coal: A case for supplyside environmental policy, nylig publisert i Journal of Political Economy. Artikkelen har vakt stor interesse i amerikanske medier, men som nettopp forklart er budskapet vel så relevant for norsk energi og klimapolitikk - og spesielt sammenhengen mellom disse.

Hver fredag i Aftenposten

Erling Røed Larsen
Professor BI

Kristin Skogen Lund
Konserndirektør

Einar Lie
Professor UiO

Stephan S. Roach
Professor Yale

Karine Nyborg
Professor i økonomi UiO

En effektiv klimapolitikk er å kjøpe disse utvinningsrettighetene og la være å utvinne feltet